

БЕЗПЕКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Довженко В. А., к.е.н., доц.
ЖНАЕУ
vdovzhenko@ukr.net

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В сучасному економічному середовищі, заснованому на інформації, знаннях і творчості, інтелектуальна власність є тим каталізатором, який сприятиме розвитку економіки України, виходу її на європейський ринок та гарантуватиме економічну, політичну й соціальну безпеку. Водночас надзвичайно актуальним є питання створення цивілізованого економічного середовища, побудованого за законами ринкових відносин, в якому товаровиробники, продавці та споживачі будуть надійно захищені від недобросовісної конкуренції, в основі якої, як правило, завжди лежить неправомірне використання об'єктів інтелектуальної власності й виробництво контрафактної продукції. Для реалізації цих завдань в Україні необхідно активізувати та підвищити ефективність використання потенціалу інтелектуальної власності.

Серед наукових досліджень, що висвітлюють теоретичні і практичні аспекти питання інтелектуальної безпеки, слід назвати праці таких дослідників: А. Андрощука, А. Жарінової, О. Левковець, С. Мосова, Е. Садаклієвої, О. Мамітова, Л. Кузнець тощо. Однак, окремі підприємці не мають достатньо знань та інформації, щоб усвідомити взаємозв'язок між існуючими проблемами розвитку власної компанії та захистом інтелектуальної власності.

Мета та методика дослідження. Метою даного дослідження є теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій щодо формування системи інтелектуальної безпеки. В ході дослідження було використано такі методи: формалізації, ідеалізації, абстрагування, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, аналогії та системного підходу.

Основний матеріал. В умовах членства нашої держави в Світовій організації торгівлі (СОТ) та підписання Угоди про асоціацію України з ЄС особливо важливими є питання ефективного захисту інтелектуальної власності вітчизняних компаній. Зважаючи на це, виникає необхідність формування належного рівня національної безпеки України в науково-технологічній сфері. Головним недоліком нинішньої ситуації є відсутність національної системи безпеки інтелектуальної власності, спрямованої на розв'язання актуальних соціально-економічних проблем на основі формування економіки знань і переходу до освітнього суспільства.

У наукових публікаціях інтелектуальна безпека розглядається як захист результатів розумової діяльності, раціональне використання і відтворення розумових здібностей людей, а іноді її просто ототожнюють з інтелектуальною власністю. На основі вивчених джерел [3, 5, 6] можна визначити інтелектуальну безпеку, як створення інституційно-правового середовища діяльності особистості або суб'єкта господарювання, в якому забезпечується захищеність їх інтелектуальних інтересів, шляхом недопущення можливості втрати об'єктів інтелектуальної власності, інформації про їх створення, використання та зберігання.

Поняття інтелектуальної безпеки слід розглядати на двох рівнях – загальнодержавному та окремого суб'єкта економіки. На загальнодержавному рівні інтелектуальна

безпека передбачає захист національних інтересів у сфері інтелектуальної власності. У цьому напрямі в Україні сформовано сучасну систему правової охорони об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), яка представлена сукупністю законів та підзаконних нормативно-правових актів і діяльністю відповідних установ щодо реєстрації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Однак, поки що не можна стверджувати про сформовану систему інтелектуальної безпеки держави, що пов'язано з низькою правовою культурою населення; неспроможністю існуючих законів надійно захистити права суб'єктів інтелектуальної власності; відсутністю реальних можливостей у значної кількості провідних вчених реалізувати свій творчий потенціал; політичною й економічною нестабільністю.

На рівні підприємства інтелектуальна безпека передбачає набір управлінських функцій, спрямованих на попередження, виявлення, ліквідацію загроз та мінімізацію втрат, пов'язаних з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, втратою прав на ці об'єкти чи інформації про них. Вітчизняні підприємства, незважаючи на вагомe значення інтелектуальної власності в умовах високої конкуренції, не приділяють достатньої уваги формуванню системи інтелектуальної безпеки, що створює значні загрози ефективності їх бізнесу у майбутньому.

В умовах інтеграційних процесів загрозами у сфері використання інтелектуальної власності можуть бути: крадіжка документації або інформації про існуючі ОІВ; крадіжка виробів з впровадженими технічними рішеннями на підставі використання ОІВ або відходів від виробництва продукції з використанням ОІВ; небажання створювати та юридично захищати ОІВ; втрата кваліфікованого персоналу, який володіє інформацією про ОІВ; витік інформації про існуючі ОІВ та нові інтелектуальні

розробки; несанкціонований допуск до технологій та документації, в яких реалізовані або відображені ОІВ; несанкціонований допуск до звітних матеріалів щодо економічної та науково-технічної діяльності, які пов'язані з ОІВ [5]. Більшість цих загроз пов'язані з використанням недобросовісних засобів і методів конкурентної боротьби, внаслідок чого перемагає той, хто нехтує правилами підприємницької етики чи порушує закон.

Типовими формами і методами економічного шпигунства є такі: підкуп; впровадження своїх людей до складу персоналу конкуруючої фірми; знімання інформації з комп'ютерів; спостереження; прослуховування і підслуховування [1]. Для боротьби з цим явищем необхідно підтримувати фізичну та інформаційну безпеку на достатньому рівні, щоб забезпечити недоторканність архівів і виробничих процесів компанії, а також захистити інтелектуальну власність і конфіденційні відомості; впровадити процедури з виявлення, обліку і контролю інтелектуальних активів, щоб гарантувати можливість їх аналізу та управління ними; докладати максимальних зусиль для захисту комерційної таємниці та конфіденційної інформації компанії і третіх осіб; поважати, не втручатися і підтримувати безпеку технічних анти-піратських заходів, які використовуються правласниками для захисту їх продукції та послуг, заснованих на ОІВ [2].

Очевидно, що безпека інтелектуальної власності на підприємстві може реалізуватись шляхом правової охорони і правого захисту ОІВ в судовому порядку або шляхом збереження інформації про ОІВ в межах комерційної таємниці, як найдавнішого способу охорони інтелектуальної власності.

Висновки та пропозиції. Отже, аналіз вітчизняної сфери інтелектуальної власності дає змогу констатувати

відсутність дієвої системи інтелектуальної безпеки на національному рівні та рівні окремих суб'єктів господарювання. Це свідчить про неефективність використання інтелектуального потенціалу нашої країни та порушення інтересів творців, підприємців і споживачів. Вирішення проблеми створення ефективної системи безпеки інтелектуальної власності є передумовою для створення інноваційної моделі розвитку економіки України та її реалізації у світовому просторі.

Питання інтелектуальної безпеки потребує на рівні держави розробки концепції національної системи інтелектуальної безпеки та проведення низки заходів щодо її реалізації. На рівні підприємств слід розробити комплекс організаційних, економічних та управлінських заходів щодо збереження і відтворення наявного інтелектуального потенціалу.

Список використаної літератури

1. Андрощук Г. Економічна безпека підприємства: форми і методи економічного шпигунства [Електронний ресурс] / Г. Андрощук // Юридичний журнал. – 2012. – №7. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id>.
2. Інтелектуальна власність: рекомендації для бізнесу [Електронний ресурс] / За сприяння Комісії з інтелектуальної власності ІСС. – Режим доступу: www.iccwbo.org/bascap.
3. Левковець О. М. Сучасні трансформації інституційних умов функціонування сфери інтелектуальної власності / О. М. Левковець // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – №4(15). – С. 84-97.
4. Маркіна А. І. Теоретико-прикладні засади механізму забезпечення інтелектуальної безпеки на підприємстві [Електронний ресурс] / А. І. Маркіна, М. О. Московченко // Управління розвитком. – 2010. – №

18(94). – С. 24-26. – Режим доступу:
<https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct>.

5. Мосов С. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження до СОТ / С. Мосов, А. Жарінова // Інтелектуальна власність. – 2008. – №6. – С.4-9.

6. Садаклієва Е. В. Сучасні засади фінансово-економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / Е. В. Садаклієва, О. В. Мамітов, Л. Ф. Кузнець. – Рівне: Міжрегіональна академія з проблем безпеки життєдіяльності, 2012. – 112 с. – Режим доступу: www.on-libr.info/?p=719.